

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЖУРАВЕЛЬ ВІРА СЕРГІЇВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 338.45:620.9
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ ЯК ФОРМА ТІНЬОВОЇ ВЛАДИ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. С. ЖУРАВЕЛЬ
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ДАНКЕВИЧ Євген Михайлович
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор економічних наук, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2024

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ЖУРАВЕЛЬ Віра Сергіївна** допущена до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від «____» травень 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

«____» травень 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ **ЖУРАВЕЛЬ Віра Сергіївна** захистила
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

ЖУРАВЕЛЬ В. С. Політична корупція як форма тіньової влади. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Поліський національний університет, Житомир, 2024 р.

Політична корупція являє собою серйозну загрозу для демократичних інституцій і стабільності суспільства, оскільки підриває довіру громадян до уряду та порушує принципи справедливості та рівності. Ця форма корупції охоплює зловживання владою з боку політиків і державних службовців з метою отримання особистої вигоди. Політична корупція проявляється у вигляді хабарництва, розкрадання державних коштів, підкупу виборців, незаконного лобізму та інших незаконних дій.

Політична корупція створює паралельну систему влади, яка діє поза межами офіційних інститутів і законодавства. Вона формує так звану тіньову владу, яка контролює політичні та економічні процеси, часто всупереч інтересам суспільства. Тіньова влада діє через неформальні зв'язки, мережі впливу та підпільні структури, що дозволяє їй уникати прозорості та відповідальності.

Вплив політичної корупції на суспільство є багатограним і негативним, вона сприяє зростанню соціальної нерівності, підриває економічний розвиток, знижує ефективність державного управління та спричиняє втрату міжнародного авторитету країни. Усунення політичної корупції вимагає комплексного підходу, включаючи реформування законодавства, підвищення прозорості та підзвітності урядових структур, посилення контролю за діяльністю посадовців та активну участь громадянського суспільства у боротьбі з корупцією.

Ключові слова: корупція, тіньова влада, політика, публічне управління, ефективність, адміністрування, суспільство.

SUMMARY

ZHURAVEL V. Political corruption as a form of shadow government. – Qualification work for the degree of bachelor in specialty 281 «Public Administration and Management». Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

Political corruption poses a serious threat to democratic institutions and the stability of society, as it undermines public trust in government and violates the principles of justice and equality. This form of corruption involves the abuse of power by politicians and civil servants for personal gain. Political corruption is manifested in the form of bribery, embezzlement of public funds, vote buying, illegal lobbying and other illegal actions.

Political corruption creates a parallel system of power that operates outside of official institutions and legislation. It forms the so-called shadow government, which controls political and economic processes, often against the interests of society. The shadow government operates through informal connections, influence networks and underground structures, which allows it to avoid transparency and accountability.

The impact of political corruption on society is multifaceted and negative; it contributes to the growth of social inequality, undermines economic development, reduces the efficiency of public administration and causes the loss of the country's international reputation. The elimination of political corruption requires a comprehensive approach, including legislative reform, increased transparency and accountability of government agencies, strengthening control over the activities of officials, and active participation of civil society in the fight against corruption.

Keywords: corruption, shadow government, politics, public administration, efficiency, administration, society.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ ЯК ФОРМИ ТІНЬОВОЇ ВЛАДИ	8
1.1. Суть, форми та наслідки корупції для системи публічного управління	8
1.2. Особливості політичної корупції, як форми тіньової влади	11
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	19
2.1. Інституційно-правове забезпечення протидії політичній корупції	19
2.2. Проблеми зловживання політичною владою в умовах політичної нестабільності	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	30
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	32
3.1. Шляхи вдосконалення законодавчої та інституційної бази для запобігання політичній корупції	32
3.2. Впровадження досвіду міжнародних антикорупційних організацій у боротьбі з політичною корупцією	38
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	42
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	45
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена незадовільними результатами боротьби з політичною корупцією в Україні та пов'язаним з цим зростанням загроз національній безпеці. Це означає, що завданням економічної науки є системне дослідження корупції як форми тіньової влади, її сутності, причин та умов відтворення. Питання політичної корупції та її запобігання різними способами в Україні, безсумнівно, є дуже актуальним.

Актуальність питання також підтверджується тим, що в умовах сучасного суспільно-політичного розвитку прозора та ефективна система управління, безперечно, є не тільки обов'язковим елементом управління державними структурами, а й необхідною ознакою для забезпечення суспільного розвитку та іміджу країни. Отже, корупція – це багатогранне поняття, яке включає в себе багато економічних, правових та політичних аспектів. Тому варто підкреслити, що існує багато підходів для визначення, що таке корупції. Багато дослідників пов'язують це явище з кримінологією, але є й інший погляд на нього, що «корупція – поняття не стільки правове, скільки соціальне і моральне» [1, с. 22].

Дослідження політичної корупції, а саме причини, наслідки та механізми протидії висвітлює Невмержицький Є. В. [11]; Маркєєва О. Д. провела дослідження по антикорупційній політиці в Україні [9]; Роль міжнародних організацій у боротьбі з корупцією досліджував Половинкін Р. Ю. [16]; Проблеми здійснення антикорупційних реформ дослідив Волошенко А. В. [8].

Метою і завданням дослідження є на основі теоретичного та практичного аналізу політичної корупції, як форми тіньової влади, розробити заходи запобігання її виникнення та впливу на суспільний розвиток. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку таких завдань:

- визначити методологічні засади виникнення та форми боротьби з політичною корупцією;
- розкрити повноваження державних інституцій щодо запобігання та протидії корупції в Україні;

- проаналізувати діяльність спеціалізованих органів з протидії політичній корупції як форми тіньової влади;
- дослідити роль міжнародних організацій у боротьбі з корупцією;
- визначити напрямки вдосконалення законодавчої та інституційної бази для протидії корупції в Україні.

Об'єктом дослідження є процес формування політичної корупції, що проникає у всі сфери влади та впливає на розвиток країни, а також причини та умови її виникнення, методи боротьби з цим явищем.

Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти впливу політичної корупції на систему публічного управління та заходи адміністративно-правової боротьби з нею в Україні.

Методи дослідження. На кожному етапі написання кваліфікаційної роботи ми широко використовуємо такі методи, як порівняння, аналіз, аналогія, спостереження та індукція. Ці прийоми є не тільки основним інструментом підбору матеріалів, а й передумовою досягнення поставленої мети. Повною мірою використовуючи описані вище методи дослідження, дозволили всебічно розглянути специфіку антикорупційних заходів.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати цієї роботи можуть використовуватись у подальших дослідженнях у сфері політичної корупції та антикорупційної діяльності в Україні.

До елементів наукової новизни слід віднести спробу автора показати системні напрями подолання політичної корупції в сфері публічного управління.

Результати дослідження були апробовані на міжнародних науково-практичних конференціях Поліського національного університету, що відображено в 2-х публікаціях.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить вступу, три взаємопов'язані розділи та висновки до них, висновки, додатки та список використаних джерел. Загальний текст роботи становить 44 сторінки, список використаних джерел налічує 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ ЯК ФОРМИ ТІНЬОВОЇ ВЛАДИ

1.1. Суть та форми політичної корупції для системи публічного управління

Корупція (лат. corrumpere – псувати) – негативне суспільне явище, при якому державні службовці, громадські діячі та політики зловживають своїми правами та професійними можливостями з метою особистого збагачення. Як і всі інші соціальні явища, корупція пронизує все суспільство в одних суспільних відносинах і не існує в інших. Приватна власність і забюрократизованість системи державного управління сприяють корупції. Цей термін найчастіше використовується у зв'язку з бюрократією та політичними елітами. Слушним, є твердження М. І. Мельника про те, що корупція є корозією влади [1, с. 45].

Корупція характеризується конфліктом між діями посадової особи та інтересами роботодавця або конфліктом між діями виборної особи та інтересами суспільства. До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційними повноваженнями – повноваженнями щодо розподілу якихось ресурсів, що їй не належать, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку (ренти), зв'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником – ризик викриття і покарання [2, с. 20].

Корупція існує в усіх країнах, однак у різних пропорціях, на різних рівнях та має особливу природу свого походження. В Україні ж корупція не існує – вона процвітає. Корупція є одним із основних чинників, що перешкоджають ефективному функціонуванню органів державної влади, що порушує стабільність держави. Небезпека корупції є серйозною перешкодою для розвитку України. Корупція загрожує національній безпеці та демократичному

розвитку країни. Тому дана проблема є актуальною. Існує серйозна проблема поширеної корупції серед посадових осіб державної та місцевої влади [4, с. 491–493].

Негативний вплив корупційних діянь на формування громадянського суспільства в Україні стає дедалі відчутнішим і нині становить серйозну загрозу національній безпеці держави. Починаючи з порушення службових обов'язків, корупція провокує порушення інших суспільних відносин: перешкоджає здійсненню важливих соціально–економічних реформ, підкреслює соціальну нерівність громадян, збільшує соціальну прірву в суспільстві, порушує основні принципи соціальної справедливості, порушує принципи соціальної справедливості, ускладнює доступ громадян до універсальних соціальних фондів [5, с. 18–23].

Корупція повністю змінює суть діяльності всієї державної влади. «Порівняйте корупцію до зради Батьківщини, а корупціонера до зрадників сьомого коліна» – відома фраза прем'єр – міністерки Ізраїлю Голди Меїр. В Україні термін «політична корупція» увійшов до політичного лексикону у 2006–2009 роках. Політична корупція в Україні протягом усіх років незалежності була більшою чи меншою мірою атрибутом діяльності політичних акторів; воно охоплювало всі гілки та інститути державної влади, органи місцевого самоврядування. Таке незаконне явище, безперечно, є перешкодою для демократичного розвитку нашої держави. «Політична корупція від девіантної поведінки поступово стала нормою відносин у державних та політичних колах. У системі влади сформувалися «ієрархічні корупційні піраміди» та «замкнуті корупційні цикли», до яких залучено представників різних інститутів влади. Ґрунтом для політичної корупції є діяльність найпотужніших фінансово–промислових груп та структур тіньової економіки, які мають достатні ресурси для тіньового фінансування політики та таким самим впливом на уряд» [5, с 20].

Найбільш небезпечними проявами цього явища в Україні експерти називають політичну корупцію, корупцію в судовій системі, хабарництво в

прокуратурі та МВС, корупцію в системі охорони здоров'я; корупційний тиск на суб'єктів господарювання з боку контролюючих органів; непотизм (кумівство) в органах державної влади, корупційні схеми перерозподілу національного багатства та природних ресурсів. В наслідок цього, руйнується держава як інституція, відбувається відчуження влади від суспільства, знижується імідж країни, ефективність політичних і судових інститутів, неефективно розподіляються та використовуються державні кошти й ресурси, зростає рівень тіньової економіки [6].

Однією з найважливіших проблем, що стоять сьогодні перед Україною, є викорінення політичної корупції в суспільному житті країни. Найбільш негативним аспектом цієї проблеми є те, що велика кількість людей сприймає корупцію в нашій країні як щось, що стало каноном і життєво необхідним для існування влади як такої. Проаналізувавши ми можемо виділити такі форми прояву політичної корупції:

- хабарництво, це форма корупції, коли особа незаконно отримує гроші або інші матеріальні вигоди в обмін на послуги або прийняття певних рішень, що може відбуватися як в сфері державних установ, так і в приватному секторі;

- розкрадання, це розтрата, використання посадовою особою свого становища для незаконного збагачення шляхом викрадення чи розтрата державних коштів або майна, що може включати в себе відмову від контролю за фінансами, завищення цін на закупівлі, а також інші способи зловживання владою;

- шахрайство, ще одна форма корупції, коли особа вчиняє обман, щоб отримати незаконну вигоду, воно може бути пов'язано з фальшивими фінансовими операціями, псевдоінвестиціями або іншими видами шахрайства.

- вимагання, це коли посадова особа вимагає неправомірних вигод в обмін на надання послуг або здійснення своїх повноважень, що пов'язано з платою за отримання дозволів, послуг чи інших благ.

- зловживання, як форма корупції, коли посадова особа використовує свої повноваження для особистої вигоди, що включає в себе отримання хабарів,

використання владних позицій для отримання певних переваг або приховування незаконних діяльностей.

- непотизм (кумівство) це коли посадова особа надає переваги своїм родичам або знайомим у наданні послуг або прийнятті рішень, що призводить до несправедливості та нерівності у суспільстві [5].

Спроба класифікації проявів політичної корупції не охоплює весь спектр політично – корупційних діянь, але окреслює основні прояви протиправного використання своїх можливостей і повноважень політичними учасниками та органами влади для досягнення особистої чи групової вигоди. Боротьба з усіма цими формами корупції є надзвичайно важливою для забезпечення законності, справедливості та економічного розвитку суспільства.

Політична корупція зазвичай асоціюється з діяльністю держави і, зокрема, з монопольними та дискреційними повноваженнями держави. Певні аспекти урядової діяльності є сприятливим ґрунтом для неї. Корупція зменшує доходи держави і збільшує їх витрати. Таким чином, вона збільшує бюджетний дефіцит і ускладнює проведення урядом здорової фіскальної політики. Збільшення нерівності у доходах, також є дія корупції, оскільки дозволяє людям, які займають гроші посади, отримувати вигоду від дій уряду за рахунок решти населення. Дія політичної корупції обмежує здатність уряду здійснювати необхідний регуляторний контроль та інспекції для виправлення ринкових недоліків, спотворюючи ринки та розподіл ресурсів. Якщо держава не виконує належним чином свою регуляторну роль щодо банків, лікарень, розподілу продуктів харчування, транспорту, фінансових ринків тощо, вона втрачає частину свого основного сенсу існування.

1.2. Наслідки політичної корупції, як форми тіньової влади

Корупція в системі публічного управління має глибокі та всебічні наслідки для суспільства та держави, і її подолання є важливим завданням для

забезпечення стабільності та розвитку країни. Зробивши детальний аналіз, ми можемо виділити декілька ключових аспектів, а саме, ерозію довіри до державних інституцій. Політична корупція має суттєвий вплив на довіру громадян до державних інституцій, коли вона підриває довіру до державних органів та посадових осіб, знижуючи легітимність їхніх дій та рішень це призводить до зниження легітимності влади [10].

Корумповані рішення часто є неефективними, оскільки вони приймаються не для загального блага, а для особистої вигоди окремих осіб. Відсутність прозорості у прийнятті рішень сприяє виникненню підозр щодо їхньої обґрунтованості та законності, що призводить до втрати ефективності, підриву довіри до державних органів та посадових осіб. Втрата довіри до влади, призводить до зростання протестних настроїв та непокори серед населення, оскільки громадяни не вважають владу легітимною.

Недовіра до виборчого процесу – корупційні практики в ході процесу виборів призводять до сумнівів щодо чесності та прозорості виборчого процесу. Практики політичної корупції проявляються під час виборів, через підкуп виборців, так корупційні схеми часто включають підкуп виборців, коли громадянам пропонуються гроші або інші вигоди за голосування за певного кандидата чи партію. Це підриває принципи демократичних виборів. Іншим проявом політичної корупції є фальсифікація результатів, тобто підтасовка голосів, маніпуляції з підрахунком результатів виборів та інші форми фальсифікації викликають сумніви щодо чесності виборчого процесу [11].

Через використання адміністративного ресурсу влада може використовувати свої повноваження для тиску на виборців та конкурентів, що спотворює результати виборів.

Другим аспектом є погіршення якості управління. Розглянемо трішки детальніше:

1. Інституційна слабкість, це коли корупція сприяє формуванню неефективних інституцій, де ключові рішення приймаються на основі особистих або групових інтересів, а не суспільних проблем. Нецільове

використання державних ресурсів, знижує ефективність державних програм та ініціатив. Корупція у сфері надання державних послуг призводить до зниження їх якості, що безпосередньо впливає на добробут громадян.

2. Зменшення професіоналізму – призначення на посади на основі корупційних схем призводить до зниження професійних стандартів і якості виконання державних функцій. Призначення на державні посади за хабарі або інші корупційні винагороди призводить до того, що посади займають люди, які не мають необхідної кваліфікації та досвіду. Це знижує професійні стандарти в державних органах. Часті призначення та звільнення на основі особистих або політичних лояльностей, а не професійних якостей, створюють кадрову нестабільність та перешкоджають розвитку компетентних управлінських команд. Відсутність контролю дозволяє корумпованим працівникам діяти безкарно, що ще більше знижує якість управління. В умовах корупції етичні стандарти та норми професійної поведінки часто знецінюються, що призводить до деградації управлінської культури в державних органах [12].

До третього аспекту відносять неефективне використання державних ресурсів, що має серйозні наслідки для економіки та суспільства. Витрати на корупцію це значні державні ресурси, які можуть бути розтрачені через корупційні схеми. Такі як хабарі, відкатні платежі та завищення вартості державних контрактів, призводять до втрати значних фінансових ресурсів. Ці втрати можуть складати значний відсоток державного бюджету, що могло б бути спрямоване на фінансування суспільно важливих проектів. Державні кошти можуть бути використані на фіктивні або недоцільні проекти, які існують лише на папері або не приносять реальної користі. Часто в рамках корупційних схем підрядники завищують вартість товарів і послуг, що постачаються державі. Це призводить до перевитрат бюджету без відповідного збільшення якості або кількості наданих послуг.

Перекося в бюджетних видатках це рішення щодо розподілу бюджетних коштів, які можуть бути спотворені корупційними інтересами, як приклад, внесення інвестицій в інфраструктуру, яка не є пріоритетною, або підтримку

підприємств, пов'язаних з корупційними особами. Інвестування в дорогі інфраструктурні проекти без належного обґрунтування або проектів, які мають низький соціально-економічний вплив, лише тому, що вони приносять особисту вигоду певним посадовцям. Маніпуляції під час проведення тендерів, включаючи обрання підрядників на основі корупційних угод, що призводить до переplat за товари та послуги або отримання товарів та послуг низької якості. Це все нераціональне використання фінансів, яке знижує загальну ефективність державних видатків та обмежує можливості для економічного зростання.

Четвертим аспектом є зниження інвестиційної привабливості. Високий рівень корупції створює додаткові ризики для інвесторів, що зменшує надходження прямих іноземних інвестицій, призводить до невизначеності та ризиків. Політичні ризики викликані частими змінами урядів, політичними конфліктами та іншими ризиками, пов'язаними з корупцією, роблять країну менш привабливою для довгострокових інвестицій. Нестабільна економіка, високий рівень інфляції та девальвації валюти відлякують інвесторів, які прагнуть стабільності та прогнозованості. Коли регуляторні рішення приймаються не на основі законів та правил, а на основі особистих вигод та корупційних інтересів, це призводить до недовіри інвесторів до регуляторних органів.

Інвестори можуть стикатися з необхідністю платити хабарі для отримання дозволів та ліцензій, що збільшує їхні витрати. Ті, хто не готовий платити хабарі, втрачають конкурентні переваги перед тими, хто використовує корупційні схеми для отримання дозволів та ліцензій. Це підриває принципи справедливої конкуренції та ефективного ринку. Створення додаткових фінансових невизначеностей для інвесторів, призводить до непередбачуваності витрат та перевищення бюджетів проектів. Багато міжнародних компаній дотримуються антикорупційних стандартів і політик. Вимоги платити хабарі для ведення бізнесу в країні з високим рівнем корупції можуть змусити ці компанії уникати інвестицій в такі країни через етичні міркування та ризик юридичних санкцій у своїх країнах.

Щодо п'ятого аспекту, то це є соціальна нерівність. Політична корупція сприяє концентрації багатства та ресурсів у руках невеликої групи осіб, залишаючи більшість населення без доступу до важливих послуг і можливостей. Через корупційні схеми державні кошти та ресурси часто потрапляють до рук невеликої групи людей, які залишають більшість населення без доступу до важливих послуг і можливостей. Корумповані посадові особи часто використовують своє становище для незаконного збагачення, що призводить до нерівності у доходах. Нерівний доступ до ресурсів, як приклад, це привласнення земельних ділянок, несправедливе розподілення державних контрактів та субсидії.

Громадяни можуть стикатися з дискримінацією при доступі до державних послуг, мати обмежений доступ до цих послуг, якщо не можуть або не хочуть платити хабарі. Несправедливий доступ до освіти – вимагання хабарів за вступ до престижних навчальних закладів або за отримання дипломів та сертифікатів. Обмежений доступ до охорони здоров'я, коли пацієнти змушені платити хабарі за отримання належного медичного обслуговування, ліків або проведення операцій. Ситуації з вибірковими виплатами соціальних пільг та допомоги, залежно від можливостей громадян платити хабарі, створюють дискримінацію у наданні соціальних послуг. У судовій системі до перешкоди у отриманні правової допомоги можна віднести вимагання хабарів за винесення сприятливих рішень або прискорення розгляду справ.

Шостий аспект це посилення організованої злочинності. Зрощення з криміналітетом це коли корумповані посадовці можуть співпрацювати з організованими злочинними групами, забезпечуючи їм захист та сприяючи їхнім незаконним діяльностям. Посадовці, які отримують хабарі від злочинних груп, можуть використовувати свої повноваження для забезпечення захисту цих груп від правоохоронних органів. Отримання від незаконної діяльності легальних доходів, через інвестиції у законні підприємства, отримання ліцензій та дозволів, а також через інші схеми відмивання грошей. Вплив на політичні рішення – використання корупційних зв'язків для впливу на політичні рішення

на місцевому та національному рівнях, забезпечуючи собі сприятливе законодавче та нормативне середовище для ведення незаконної діяльності. Корупція у правоохоронних органах та судах призводить до безкарності злочинців та зниження ефективності боротьби зі злочинністю.

Корумповані правоохоронці можуть перешкоджати розслідуванню злочинів, пов'язаних з організованою злочинністю, наприклад, через приховування доказів, маніпуляцію розслідуваннями або навмисне зволікання у проведенні оперативних заходів. Корупція в судовій системі дозволяє злочинцям уникати покарання через хабарі суддям, які приймають рішення на їх користь, або шляхом впливу на прокурорів, які можуть відмовлятися від обвинувачень або укладати вигідні для злочинців угоди. Безкарність злочинців і корупційні практики в правоохоронних органах підривають довіру громадян до системи правосуддя, що може призводити до небажання повідомляти про злочини або співпрацювати з правоохоронцями [8].

Політична нестабільність — це сьомий із аспектів серйозних наслідків для системи публічного управління. Масова корупція може викликати невдоволення серед населення, що призводить до протестів та заворушень, підриваючи політичну стабільність. Коли багатство та можливості концентруються у руках небагатьох, тоді як більшість населення залишається без належних ресурсів та підтримки, виникає економічна нерівність. Це стає каталізатором для протестів та вимог змін. Нерідко масові протести та заворушення, викликані корупцією, переростають у політичні кризи. Вони призводять до відставок урядових посадовців, перевиборів та інших заходів, що мають на меті відновити довіру населення.

Високий рівень корупції псує міжнародний імідж країни, що може мати негативні наслідки для зовнішньополітичних та економічних відносин. Інвестори бояться ризиків, пов'язаних з корупційними практиками, що призводить до зниження інвестиційної привабливості. Інші держави та міжнародні організації можуть обмежувати співпрацю з такими країнами через побоювання щодо прозорості та ефективності використання наданих ресурсів,

що створює міжнародну ізоляцію. Міжнародні рейтингові агенції враховують рівень корупції при оцінці кредитоспроможності країни, а високі показники корупції призводять до зниження кредитних рейтингів. В деяких випадках міжнародні організації та держави можуть вводити санкції або інші обмеження проти країн з високим рівнем корупції, що негативно впливає на зовнішньополітичні та економічні зв'язки [7].

Також одним із аспектів є деградація моральних цінностей. Корупція призводить до серйозної деградації моральних цінностей та етичних стандартів у суспільстві. Вона сприяє поширенню цинізму та апатії серед населення, знижуючи готовність громадян до активної участі у суспільному та політичному житті. Крім того, руйнує етичні стандарти, підриваючи моральні основи державного управління та нормалізуючи неетичну поведінку. Для подолання цих негативних наслідків необхідні системні заходи, спрямовані на зміцнення правопорядку, підвищення прозорості та відповідальності, а також на формування позитивних етичних стандартів у суспільстві.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Підсумовуючи, можна сказати, що політично-корупційна система охоплює широкий спектр протиправних дій та бездіяльності, спрямованих на незаконне використання можливостей і повноважень політичними учасниками та посадовими особами з метою отримання особистої чи колективної вигоди. Також хочу додати, що суспільство може багато чого зробити для зменшення інтенсивності цієї проблеми, але жодна окрема дія не може досягти лише обмежених покращень, а деякі з необхідних дій вимагають значних змін в існуючій політиці.

Отже, корупція – це економічні відносини, які виникають у результаті незбалансованої реалізації економічних інтересів суб'єктів, при яких один із них, використовуючи своє становище у вигляді потенційної статусної ренти,

змушує іншого до передачі йому всієї або частини матеріальної або нематеріальної вигоди [7]. Політична корупція є серйозною загрозою для ефективного функціонування державних інституцій та соціально-економічного розвитку країни. Для подолання цих негативних наслідків необхідні системні реформи, спрямовані на підвищення прозорості та відповідальності у державному управлінні, зміцнення правопорядку, формування позитивних етичних стандартів та активне залучення громадян до боротьби з корупцією. Це включає посилення контролю за державними фінансами, забезпечення чесності виборчого процесу, стимулювання інвестиційної привабливості та забезпечення справедливого розподілу ресурсів.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТАНУ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

2.1. Інституційно-правове забезпечення протидії політичній корупції

Однією з основних найгостріших проблем сьогодення є політична корупція, що підриває основи демократичного розвитку, економічного прогресу та соціальної справедливості. Протидія вимагає комплексного підходу діяльності спеціалізованих органів, а також загальні правоохоронні інституції, що спільно працюють для зменшення рівня корупції. Слід зазначити, що діяльність спеціалізованих антикорупційних органів спрямована на виявлення, попередження, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, поновлення порушених прав і законних інтересів громадян та охорону громадського порядку.

У 2014-2016 рр. створено цілу систему органів державної влади, спрямовану на подолання корупції, зокрема:

- Національне антикорупційне бюро України (НАБУ);
- Органи прокуратури, в тому числі Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП);
- Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК);
- Вищий Антикорупційний суд (ВАКС).
- Державне бюро розслідувань (ДБР);

Національне антикорупційне бюро України (далі-НАБУ) – це правоохоронний орган держави, основною метою якого є запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами. НАБУ – створено відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» прийнятого 14 жовтня 2014 року [20].

Заснування Національного антикорупційного бюро України – було однією зі складових на шляху до Європейської інтеграції України. Можна виділити декілька факторів, які зумовили прийняття відповідних законодавчих актів та створення НАБУ як спеціалізованого органу для ефективної протидії корупції:

1. Високий рівень корупції: Корупція в Україні досягла масштабів, які загрожували національній безпеці, економічному розвитку та демократичним інститутам.

2. Недовіра до існуючих антикорупційних органів: Існуючі на той час правоохоронні органи та судова система не мали достатньої незалежності та ефективності у боротьбі з корупцією.

3. Міжнародні зобов'язання: Україна взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо реформування системи боротьби з корупцією в рамках співпраці з міжнародними організаціями, такими як ЄС, МВФ та Світовий банк.

4. Потреба в нових інституціях: Виникла необхідність створити незалежний орган, який би мав необхідні повноваження та ресурси для розслідування корупційних злочинів на найвищому рівні.

Завданням Національного антикорупційного бюро України є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами (Президентом України, народними депутатами, Прем'єр-Міністром України, міністрами, прокурорами, суддями тощо), уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [20].

Відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» НАБУ:

1) вживає заходів щодо розшуку та арешту коштів та іншого майна, які можуть бути предметом конфіскації або спеціальної конфіскації у кримінальних правопорушеннях;

2) взаємодіє з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами для виконання своїх обов'язків;

3) здійснює інформаційно-аналітичну роботу з метою виявлення та усунення

4) причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень,

віднесених до підслідності Національного бюро;

5) забезпечує на умовах конфіденційності та добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про корупційні правопорушення;

6) здійснює міжнародне співробітництво у межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України [20].

Повноваження НАБУ є важливим елементом для визначення його пріоритетів. Серед загальних можна виділити:

1) виявлення та розслідування корупційних злочинів, вчинених посадовими особами органів державної влади та місцевого самоврядування, а також посадовими особами юридичних осіб приватного сектору;

2) виконання функцій детектива у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів;

3) участь у розробці та реалізації антикорупційних програм та заходів;

4) надання методичної допомоги державним органам та органам місцевого самоврядування у сфері запобігання корупції [21].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) – самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України. З 2014 року завдання щодо боротьби з корупцією покладені на Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, яка законодавчо утворена на правах структурного і самостійного підрозділу Генеральної прокуратури України і покликана виконувати відповідні [22].

САП виконує такі функції, як:

- здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням кримінальних проваджень, які веде НАБУ. Це включає координацію дій слідчих, надання вказівок та затвердження процесуальних рішень.

- представляє інтереси держави в суді, підтримуючи обвинувачення у корупційних справах. Це включає підготовку і подання обвинувачувальних актів, участь у судових засіданнях та апеляційних процесах.

- прокуратура має право здійснювати нагляд за дотриманням законності в діяльності НАБУ, що передбачає перевірку законності рішень та дій, прийнятих під час розслідування корупційних справ.

- забезпечує захист прав і свобод осіб, які постраждали від корупційних дій, а також осіб, які виступають свідками чи інформаторами у справах про корупцію.

- проводить аналітичну роботу, спрямовану на виявлення тенденцій і причин корупційних правопорушень. На основі цієї інформації розробляються рекомендації щодо вдосконалення законодавства та практики боротьби з корупцією.

- активно співпрацює з міжнародними організаціями та антикорупційними органами інших держав з метою обміну досвідом, отримання допомоги в розслідуванні міжнародних корупційних схем і участі в спільних ініціативах.

Генеральний прокурор утворює Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, визначає її структуру та штат (кількість персоналу) за погодженням з Директором НАБУ. При цьому керівник САП підпорядкований безпосередньо Генеральному прокуророві і є його заступником [23].

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) – є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику.

Основні функції та завдання НАЗК:

- розробка та реалізація державної антикорупційної політики.
- проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів.
- ведення Єдиного державного реєстру декларацій.

- перевірка декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.
- моніторинг способу життя посадових осіб для виявлення можливих фактів незаконного збагачення.
- проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань запобігання корупції.
- підготовка методичних рекомендацій та проведення навчань для державних службовців.
- взаємодія з правоохоронними органами, міжнародними організаціями та громадянським суспільством у сфері запобігання корупції.
- координація діяльності з іншими державними органами, включаючи НАБУ та САП [21].

Національне агентство створено Кабінетом Міністрів України, відповідає перед Верховною Радою України і підконтрольне їй та підзвітне Кабінету Міністрів України. Національне агентство є правомочним з моменту призначення більше половини його загального кількісного складу [24].

Державне бюро розслідувань (далі – ДБР) – новий орган, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. Функції досудового слідства переходить від прокуратури, яка залишила за собою функцію нагляду. Створення Державного бюро розслідувань передбачалося у Перехідних положеннях Конституції України ще у 1996 році. Відповідний закон про створення Державного бюро розслідувань Верховна рада України прийняла 12 листопада 2015 року. У підслідності ДБР – найвищі посадовці, судді, працівники правоохоронних органів, ті, хто вчинив військові злочини. Перелічені особи мають можливість безпосереднього впливу на перебіг кримінального провадження, саме тому в Законі широко прописані гарантії незалежності органу. ДБР – український аналог американського FBI, Федерального бюро розслідувань [31].

Державне бюро розслідувань покликане запобігати, виявляти, припиняти, розкривати і розслідувати злочини, що вчинили:

1. Вищі посадові особи: Президент України, повноваження якого припинено; Прем'єр-міністр України, член Кабінету Міністрів України, перший заступник та заступник міністра; Член Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; Голова Державного комітету телебачення і радіомовлення України; Член Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України; Голова Фонду державного майна України, його перший заступник і заступник;

2. член Центральної виборчої комісії: народний депутат України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Генеральний прокурор України, його перший заступник і заступник; Директор Національного антикорупційного бюро України; Голова Національного банку України, його перший заступник і заступник; Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його перший заступник і заступник; Постійний Представник Президента України в Автономній Республіці Крим, його перший заступник і заступник; Радник або помічник Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України; суддя; працівник правоохоронного органу; особа, посада якої належить до категорії «А», крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності Національного антикорупційного Бюро України.

3. Службові особи НАБУ та САП: службові особи Національного антикорупційного бюро України; заступник Генерального прокурора-керівник Спеціалізованої антикорупційної прокуратури; інші прокурори Спеціалізованої антикорупційної прокуратури.

4. Особи, які вчинили військові злочини, крім розголошення державної таємниці [25].

Основні функції ДБР включають в себе:

- ведення досудового розслідування злочинів, скоєних високопосадовцями, суддями, правоохоронцями та військовослужбовцями;
- виявлення та розслідування злочинів, пов'язаних з корупцією, зловживанням владою та посадовими обов'язками;
- забезпечення законності та правопорядку в сфері державної влади та управління;
- захист прав і свобод громадян, зокрема у сфері боротьби з організованою злочинністю;
- проведення аналітичних досліджень щодо стану злочинності та ефективності заходів боротьби з нею;
- підготовка та подання пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування;
- співпраця з міжнародними правоохоронними органами та організаціями;
- участь у міжнародних програмах та проектах, спрямованих на боротьбу зі злочинністю [25].

Вищий антикорупційний суд (далі-ВАКС) – це постійно діючий вищий спеціалізований суд у системі судоустрою України.

Завданням Вищого антикорупційного суду є здійснення правосуддя та захист особи, суспільства і держави від корупції та пов'язаних із нею злочинів та здійснення судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів з дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Вищий антикорупційний суд:

- розгляд і винесення рішень у кримінальних справах, пов'язаних з корупційними правопорушеннями, які розслідує НАБУ та САП;
- винесення рішень, що сприяють запобіганню корупції у державному управлінні та суспільному житті;
- підтримка принципів верховенства права шляхом прозорого та неупередженого розгляду корупційних справ;

- гарантування справедливого судового розгляду, захисту прав та свобод громадян у справах, пов'язаних з корупцією [31];
- здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо корупційних злочинів, віднесених до його підсудності, а також здійснює судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб;
- аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у кримінальних провадженнях, віднесених до його підсудності. Інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд та надає йому пропозиції до висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються організації та діяльності Вищого антикорупційного суду, спеціальних вимог до суддів цього суду та гарантій їх діяльності. Оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті [26].

Нормативно-правовою основою діяльності щодо протидії політичній корупції є: Конституція України [27]; Кримінальний Кодекс України[28]; Кримінально процесуальний кодекс України[29]; міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; Закон України «Про запобігання корупції»[30]; Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України»[20]; Закон України «Про прокуратуру»[22]; Закон України «Про Державне бюро розслідувань»[31]; Закон України «Про Вищий антикорупційний суд»[32] та інші закони України, а також ухвалені до них інші нормативно-правові акти.

Окрім цього, 20 червня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила Антикорупційну стратегію, яка діятиме до 2025 року.

В основу розробки Стратегії покладені 5 основних принципів:

1. Оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування. Зокрема передбачено позбавлення органів влади надмірних повноважень та усунення дублювання їх функцій.

2. Зниження «людського фактору» та збільшення прозорості і ефективності у стосунках держави з громадянами та організаціями. Цього

вдасться досягти завдяки запровадженню правил загальної адміністративної процедури та цифровізації більшості процесів та послуг.

3. Створення зручних та законних альтернатив корупційним практикам.

4. Забезпечення дієвого державного контролю за дотриманням публічними службовцями правил етичної поведінки та вимог антикорупційного законодавства.

5. Забезпечення невідворотності відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення [33].

Без Антикорупційної стратегії державні органи діють хаотично, запроваджені ними заходи із запобігання політичній корупції можуть бути малоефективними, оскільки відбуваються лише на одній невеликій ділянці. Вона об'єднує органи влади у єдину команду та допомагає їм взаємодіяти для досягнення кращих результатів. Стратегія охоплює питання функціонування загальної системи запобігання корупції, визначає пріоритети запобігання у конкретних секторах державного управління та приділяє велику увагу питанню відповідальності за корупцію.

Також можна виділити пріоритетні сектори державного управління, визначені стратегією: суд, прокуратура, поліція, державне регулювання економіки, державний та приватний сектори економіки, податки та митниця, будівництво, земля, інфраструктура, сектор оборони, охорона здоров'я та соціальний захист, система запобігання та протидії корупції.

2.2. Проблеми зловживання політичною владою в умовах політичної нестабільності

Політична корупція в Україні вже давно стала органічною частиною нашого життя. Було б помилкою вважати, що корупція – це явище останніх років чи навіть десятиліть. Корупція розглядається як складне соціальне явище, яке негативно впливає на всі аспекти політичного та соціально-економічного

розвитку суспільства і держави, загрожує демократії, правам людини та верховенству права, підриває соціальну справедливість, легітимність державних інститутів і добробут, завдає шкоди суспільству, соціальному прогресу та національній безпеці [1, с. 51].

У всіх цивілізованих країнах світу сьогодні корупція вважається одним з найнебезпечніших негативних соціально-політичних явищ. В Україні, на жаль, через її широке розповсюдження в усіх сферах життя та тотальну відсутність почуття відповідальності у чиновників, корупцію часто називають окремим видом насильства, коли люди щодня стикаються з вимаганням хабарів, а то й зі штучно створеними «представниками держави» умовами, в яких практично жодне питання чи проблема не можуть бути вирішені без хабаря. Це універсальна проблема, яка зачіпає всі сфери суспільного життя і, перш за все, відносини між громадянами та державою в особі компетентних органів.

Політична корупція є однією з найбільших загроз для розвитку України. Вона порушує принципи демократії, правової держави та рівності перед законом. Законодавство України містить ряд норм, які передбачають відповідальність за корупційні правопорушення, включаючи зловживання владою або службовим становищем. Однак, застосування цих норм часто зустрічається з проблемами.

Перша проблема полягає у недостатній ефективності правоохоронних органів у боротьбі з корупцією. Це пов'язано з низьким рівнем професійної підготовки працівників правоохоронних органів, а також з корупцією самого правоохоронного апарату.

Друга проблема полягає у недостатній жорсткості кримінального законодавства. Наприклад, за одержання хабаря в розмірі менше, ніж 50 тисяч гривень передбачена відповідальність у вигляді адміністративного штрафу або обмеження волі на строк до трьох років. Це не є достатньо жорсткою відповідальністю за такий серйозний злочин.

Третя проблема полягає у недостатній прозорості судового процесу. Часто судові рішення приймаються на основі політичного тиску або

корупційних зв'язків, що призводить до того, що корупційні правопорушники не несуть відповідальності за свої дії.

Четверта проблема полягає у недостатній ефективності механізмів контролю за декларуванням доходів посадових осіб. Часто вони надають неправдиву інформацію про свої доходи та майно, але не несуть за це відповідальності.

Для боротьби з політичною корупцією необхідно підвищити ефективність правоохоронних органів, жорсткість кримінального законодавства та прозорість судового процесу. Також необхідно розвивати ефективні механізми контролю за декларуванням доходів посадових осіб. Це допоможе зменшити рівень корупції в Україні та забезпечити розвиток демократичної та правової держави. Аналіз нормативно-правових актів, спрямованих на антикорупційну боротьбу, та практики їх застосування свідчить, що недоліки в окремих правовідносинах та неефективність застосування окремих положень законів можуть бути виправлені шляхом внесення змін в чинне законодавство [1, с. 59].

На нашу суб'єктивну думку законодавчого врегулювання потребують такі питання, як:

- упорядкування адміністративних процедур та надання адміністративних та інших публічних послуг;
- притягнення юридичних осіб до відповідальності за корупційні правопорушення, вчинені уповноваженими на це особами;
- удосконалення системи конфіскації;
- притягнення до відповідальності осіб, які користуються імунітетом від корупційних правопорушень;
- повне приведення українського законодавства у відповідність до вимог Європейського Союзу.
- забезпечити принцип незалежності в роботі антикорупційних органів та не допустити їх політичного підпорядкування правлячій еліті.

- реформа судової системи, створення справедливої та непідкупної судової влади, яка діє відповідно до принципу верховенства права та гарантує справедливий судовий розгляд.

- забезпечення справжньої прозорості та відкритості до інформації з боку влади

- підтримка діяльності неурядових організацій по боротьбі з корупцією з метою підвищення обізнаності громадськості про боротьбу з корупцією.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Інституційно-правове забезпечення протидії політичній корупції в Україні є комплексним підходом, який включає створення спеціалізованих антикорупційних органів, прийняття відповідного законодавства та розробку стратегій і програм для боротьби з корупцією. Основними інституціями, що займаються протидією політичній корупції, є Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП),

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Державне бюро розслідувань (ДБР) та Вищий антикорупційний суд (ВАКС).

Закони України, такі як «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про запобігання корупції» та «Про Вищий антикорупційний суд», встановлюють правові рамки для діяльності цих органів та забезпечують механізми їхньої взаємодії та підзвітності.

Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки, зосереджена на підвищенні прозорості та підзвітності державних інституцій, запобіганні та боротьбі з корупцією у пріоритетних сферах, вдосконаленні антикорупційної інфраструктури, підвищенні ефективності розслідування корупційних злочинів, залученні громадянського суспільства та міжнародних партнерів, створює основу для системних змін у боротьбі з корупцією.

Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності державного управління, зміцнення довіри громадян до державних інституцій та забезпечення справедливого і рівноправного суспільства, де корупційні прояви зведені до мінімуму.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

3.1. Шляхи вдосконалення законодавчої та інституційної бази для запобігання політичній корупції

Законодавчі та інституційні заходи для запобігання політичній корупції є важливою складовою боротьби з цим негативним явищем в суспільстві. Корупція є серйозною загрозою для економічного розвитку країни, порушує принципи демократії та порушує права людини. Одним з ключових законодавчих заходів для запобігання політичній корупції є прийняття законів, які регулюють діяльність державних службовців та інших осіб, які мають доступ до публічних ресурсів. Такі закони повинні встановлювати високий рівень вимог до чесності та прозорості управління державними ресурсами, а також передбачати відповідальність за порушення цих вимог [33].

Інституційні заходи для запобігання політичній корупції повинні включати спеціальні органи, які забезпечують контроль за діяльністю державних службовців та інших осіб, які мають доступ до публічних ресурсів. Такі органи повинні мати високий рівень незалежності та компетентності, а також мати достатньо повноважень для ефективного виконання своїх функцій. Додатковими інституційними заходами для запобігання корупції є системи електронного управління документами та інформацією, що забезпечує прозорість та доступність інформації про діяльність державних органів та їх посадових осіб. Крім того, є спеціальні комісії, які займаються виявленням та розслідуванням випадків корупції, а також забезпечують захист прав потерпілих від корупційних дій.

Узагальнюючи, законодавчі та інституційні заходи для запобігання корупції є важливою складовою боротьби з цим негативним явищем. Вони повинні забезпечувати високий рівень вимог до чесності та прозорості

управління державними ресурсами, а також забезпечувати ефективний контроль за діяльністю державних службовців та інших осіб, які мають доступ до публічних ресурсів.

Україна прийняла ряд законодавчих та інституційних заходів для запобігання корупції. Деякі з них включають:

1. Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – створене в 2015 році з метою забезпечення контролю за декларуванням доходів, майна та фінансових зобов'язань посадових осіб.

2. Антикорупційний суд – створений в 2018 році з метою розгляду справ про корупцію та високопосадових осіб.

3. Національне бюро розслідувань – створене в 2015 році з метою розслідування серйозних корупційних злочинів.

4. Електронна система декларування – створена для забезпечення прозорості та контролю за декларуванням доходів, майна та фінансових зобов'язань посадових осіб.

5. Закон про очищення влади – прийнятий в 2014 році з метою відновлення довіри до державних органів та забезпечення прозорості та ефективності управління.

6. Закон про публічні закупівлі – прийнятий в 2015 році з метою забезпечення прозорості та конкуренції в процесі закупівель.

7. Закон про доступ до публічної інформації – прийнятий в 2011 році з метою забезпечення прозорості та доступності інформації про діяльність державних органів [25].

Також хочу виділити ряд законів, що спрямовані на запобігання корупції та боротьбу з нею. До найважливіших законів належать:

1. Закон України «Про запобігання корупції». Цей закон встановлює правову основу для запобігання та протидії корупції в Україні. Він містить вимоги до державних службовців та інших осіб, які мають доступ до публічних ресурсів, щодо їх чесності та прозорості управління державними ресурсами.

2. Закон України «Про очищення влади». Цей закон встановлює процедуру перевірки осіб, які займають посади в органах державної влади, на предмет наявності корупційних дій або порушень законодавства.

3. Закон України «Про електронні декларації». Цей закон встановлює вимоги до декларування доходів, майна та фінансових зобов'язань державними службовцями та іншими особами, які мають доступ до публічних ресурсів.

4. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України». Цей закон створює спеціальний орган, який забезпечує контроль за діяльністю державних службовців та інших осіб, які мають доступ до публічних ресурсів, з метою запобігання та протидії корупції.

5. Закон України «Про Антикорупційний суд». Цей закон створює спеціальний суд, який займається розглядом справ про корупцію та злочини, пов'язані з корупцією [25-33].

Ці заходи та закони є важливими кроками в боротьбі, запобіганні політичної корупції та забезпечення прозорості та ефективності управління в Україні. Однак, їх ефективність залежить від їх реалізації та дотримання вимог, що вони встановлюють. Також необхідно продовжувати роботу над покращенням законодавства та інституційних механізмів боротьби з корупцією.

Щорічне дослідження Transparency International засвідчило, що: 36 бали зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік. Наш показник зріс на три бали, і тепер Україна посідає 104 місце зі 180 країн у CPI. Як повідомляє організація Transparency International Ukraine: «Головна причина просідання балів полягає в тому, що багато важливих антикорупційних завдань на паузі або навіть регресують. Минулого року відбувалися неодноразові спроби повернути негативні практики, подібне може продовжитись у 2023 році» [10].

Сучасне становище нашої країни характеризується обмеженими можливостями щодо економічного і людського розвитку, недостатнім рівнем глобальної конкурентоспроможності, зокрема, за показником якості державних інституцій, внутрішньої та зовнішньої безпеки, високим рівнем корупції та

низьким рівнем задоволеності громадян діяльністю органів державної влади [11, с. 368].

Дослідники зазвичай вказують на те, що причини та умови поширення корупції в країні тісно пов'язані з такими явищами, як криза та розбалансованість економічних відносин, падіння продуктивності праці, високі податки, , бюджетний дефіцит, зростання безробіття правий нігілізм та погіршення виконавчої дисципліни.

Загальновідомо, що криміналізація та тінізація економіки, хибні методології та непрозора приватизація державної та комунальної власності є потужними чинниками корумпованості суспільних відносин. Як стверджують деякі дослідники, що завжди спостерігається різке зростання корупції, коли змінюються базові умови життя. Водночас дослідження підтверджують, що передумовами для зростання корупції є не самі реформи чи фундаментальні зміни, а їхній характер і те, як вони впроваджуються (варто зазначити, що свого часу ринкові реформи визнали причиною корупції усього 8 % опитаних громадян України [11, с. 368].

На пострадянському просторі, зокрема в Україні, суспільна перебудова, зміна форм правління та політичних режимів зруйнували усталені тоталітарні моделі регулювання економічних та політичних процесів. Непрозорість процесу формування органів державної влади та місцевого самоврядування в будь-якій країні, що часто має місце в Україні, призводить до їх корумпованості. Як наслідок, легітимні відносини в системі влади певною мірою підміняються корупційними. Політична корупція на рівні формування, вироблення та реалізації рішень у владних інституціях перестає бути різновидом девіантної поведінки і стає нормою. На нижчих рівнях влади та в інших сферах суспільного життя, це провокує поширення корупції, породжує невіру в ефективність верховенства права та правовий нігілізм, підриває легітимність державної влади. Практика формування та розвитку антикорупційного законодавства в Україні та наукові публікації з цієї проблематики свідчать про те, що окремі аспекти, зокрема адміністративно-

правові механізми забезпечення протидії політичній корупції, є недостатньо розробленими.

На нашу думку, основною складовою адміністративно-правового механізму в протидії політичній корупції є правовідносини у сфері протидії корупції, як вид суспільних відносин, що врегульовані правовими нормами та забезпечують взаємодію відповідних суб'єктів протидії корупції; державні органи, які покликані протидіяти корупції у процесі своєї повсякденної діяльності; адміністративна відповідальність як складова адміністративного примусу, що застосовується до суб'єктів корупційних правопорушень за умови порушення ними чинного законодавства України; норми права, що визначають права та обов'язки суб'єктів протидії корупції; нормативно-правові акти, які регламентують різноманітні сторони протидії корупції і формують комплексне й універсальне антикорупційне законодавство [12].

Протидія політичній корупції є однією з найбільш актуальних проблем в Україні. Щоб боротися з цим явищем, необхідно вживати комплексу заходів, серед яких можна виділити:

- зміна законодавства. Внесення змін до законодавства, зробіть його більш жорстким і ефективним у боротьбі з корупцією;
- забезпечення прозорості та відкритості діяльності державних органів. Для зменшення ризику політичної корупції необхідно забезпечити прозорість та відкритість діяльності державних органів, зокрема, публікацію інформації про їх фінансову діяльність;
- удосконалення електронного урядування. Електронне урядування може значно зменшити ризик корупції, оскільки дозволяє зменшити кількість проміжних ланок у взаєминах між державними органами та громадянами;
- забезпечення незалежності судової системи. Незалежна судова система може виступати як головний інструмент боротьби з політичною корупцією, оскільки дає можливість притягти до відповідальності тих, хто порушує закон;

- удосконалення системи електронних закупівель. Електронні закупівлі зменшують ризики корупції в державних закупівлях, оскільки забезпечують прозорість та конкуренцію між постачальниками;

- удосконалення системи декларування доходів. Система декларування доходів допомагає виявляти факти корупції та забезпечити прозорість у фінансових взаєминах державних службовців;

- запровадження механізму захисту журналістів та активістів від пресингу. Необхідно забезпечити захист журналістів та активістів від пресингу, щоб вони могли вести розслідування та публікувати інформацію про корупційні схеми [11].

Ефективна боротьба з політичною корупцією можлива лише спільними зусиллями усіх зацікавлених сторін – державного сектору, громадянського суспільства та приватного сектору. Досвід показує, що країни, які підвищили прозорість влади шляхом розбудови громадянського суспільства та забезпечення свободи слова, досягли успіху в подоланні корупції. Загально визнано, що політична корупція гальмує економічний розвиток і становить реальну загрозу для устрою будь-якого суспільства. Тому ми пропонуємо принцип, спільний для всіх країн: доброчесність публічних службовців.

Узагальнюючі норми міжнародно-правових актів та інших документів, що стосуються боротьби з політичною корупцією, можна виділити наступні, що передбачають: кримінальну відповідальність, законодавчі механізми запобігання корупції та адміністративні заходи, процедури виявлення та притягнення до відповідальності корупціонерів, правові положення про економічні заходи подолання корупції.

3.2. Впровадження досвіду міжнародних антикорупційних організацій у боротьбі з політичною корупцією

Схиляючись на думку Попова Г., можна підкреслити, що основними напрямками міжнародної взаємодії запобігання і протидії корупції є: практичний, інформаційно-освітній, нормотворчий. Міжнародні організації надають інформацію та готують декларації, конвенції та угоди щодо запобігання та протидії корупції. Для того, щоб визначити роль міжнародних організацій, необхідно класифікувати їх за загальноприйнятими критеріями, а саме за колом членів:

- універсальні міжнародні організації проти корупції;
- локальні міжнародні організації проти корупції [13].

До універсальних міжнародних організацій для протидії корупції належать Transparency International – антикорупційна організація, яка заснована в 1993 р. в Берліні. На їх офіційному сайті зазначається: «...від сіл в сільській Індії до коридорів влади в Брюсселі, дає голос жертвам і свідкам корупції. Ми працюємо разом з урядами, бізнесом і громадянами, щоб зупинити зловживання владою, хабарництво і таємні угоди. Як глобальний рух з одним баченням ми хочемо, щоб світ був вільний від корупції. Через відділення в більш ніж 100 країнах і міжнародний секретаріат в Берліні ми ведемо боротьбу з корупцією, щоб втілити це бачення в життя» [14].

Індекс сприйняття корупції – це щорічний показник рівня корупції в державному секторі. Ця оцінка ґрунтується на 13 опитувальників та експертних оцінок для вимірювання рівня корупції в державному секторі. Кожній з 180 країн присвоюється бал від нуля (дуже корумпований) до 100 (дуже чистий) (станом на 2023 р), наприклад Україна – 104 місце (36 бали). Глобальний корупційний барометр – це опитування громадян щодо їхнього особистого досвіду зіткнення з корупцією у повсякденному житті. Transparency International також цікавило, чи люди готові змінити ситуацію. Схиляючись на базу проведених досліджень було виявлено, що із 4 опитуваних 1 платив

грошову винагороду державним службовцям для вирішення своїх особистих питань. Виявлено, що найбільш корумпованими структурами стали поліція та виборні посадові особи [14].

Група держав проти корупції (GRECO – Group of States against Corruption) була заснована в 1999 р. Радою Європи задля контролю дотримання державами антикорупційних стандартів організації. Членство в GRECO, яке є розширеною угодою, не обмежується державами – членами Ради Європи. Будь-яка держава, що прийняла участь у розробці розширеної часткової угоди, може приєднатися, повідомивши про це Генерального секретаря Ради Європи. Заходи GRECO включають:

- моніторинг антикорупційним стандартам Ради Європи;
- розробку необхідних законодавчих, інституційних та практичних реформ;
- GRECO надає платформу для обміну кращими практиками у сфері запобігання та виявлення корупції [15].

В рамках роботи GRECO прийнято основні правові інструменти, затверджені Радою Європи: Конвенція про кримінальну відповідальність за корупцію (ETS 173), Конвенція про цивільно-правової відповідальності за корупцію (ETS 174), Додатковий протокол до Конвенції про кримінальну відповідальність за корупцію (ETS 191), Двадцять керівних принципів проти корупції (Резолюція (97) 24), Рекомендація про кодекси поведінки державних посадових осіб (Рекомендація № R (2000) 10), Рекомендація про загальні правила боротьби з корупцією під час фінансування політичних партій та виборчих кампаній (Рекомендація Rec (2003) 4). Всесвітня організація парламентаріїв проти корупції (GOPAC – Global Organization of Parliamentarians Against Corruption) – є міжнародним альянсом законодавців, які спільно працюють для боротьби з корупцією, зміцненням демократії та підтриманням верховенства закону. GOPAC унікальний тим, що є єдиною міжнародною мережею парламентаріїв, орієнтованих винятково на боротьбу з корупцією. Його члени представляють більше 50 країн у всіх регіонах світу. Це діючі,

колишні або такі, яким було відмовлено в праві вступати на посаду, законодавці [16].

Модель програмування GOPAC використовує Глобальні цільові групи для просування порядку денного, визначених членством через регіональну представницьку групу парламентаріїв, які відстоюють кожну тему. Правління GOPAC і Глобальний секретаріат підтримують Глобальні цільові групи за допомогою посібників, семінарів і нарощування потенціалу серед парламентаріїв у всьому світі. GOPAC може підтримати імплементацію законодавчих та наглядових змін у національних парламентах, з метою виявлення корупції, просування прозорого управління і створення підзвітної широкому загалу системи влади [17].

Глобальний договір ООН був створений для створення миру, який дотримується 10 принципів прав людини і стратегічних заходів в області сталого розвитку, з акцентом на співпрацю та інновації, мобілізуючи міжнародні рухи стійких компаній і зацікавлених сторін. Варто звернути увагу, що головною ідеєю Глобального договору ООН є забезпечувати корпоративну стійкість для виконання своїх основних обов'язків у сфері прав людини, праці, навколишнього середовища та боротьби з корупцією. Десять принципів глобального договору ООН впливають з: декларації про права людей, Декларації Міжнародної організації праці про права, основоположні принципи і прав у сфері праці, декларації та договори з навколишнього середовища та розвитку ООН проти корупції. Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй сформував ключові принципи сталого розвитку у світі, які засновані на таких принципах [18]:

Принцип 1: ділові кола повинні підтримувати та поважати захист проголошених на міжнародному рівні прав людини;

Принцип 2: ділові кола повинні переконатися, що вони не замішані в порушеннях прав людини;

Принцип 3: ділові кола повинні підтримувати свободу асоціацій і ефективно визнання права на ведення колективних переговорів;

Принцип 4: ліквідація всіх форм примусової та обов'язкової праці;

Принцип 5: ефективне викорінення дитячої праці;

Принцип 6: ліквідація дискримінації у сфері праці та занять.

Принцип 7: ділові кола повинні підтримувати обережний підхід до вирішення екологічних проблем;

Принцип 8: робити ініціативи, спрямовані на підвищення відповідальності за стан навколишнього середовища;

Принцип 9: заохочувати розвиток і розповсюдження екологічно чистих технологій [18].

Принцип 10: Глобального договору ООН присвячений питанню боротьби із корупцією, а саме «ділові кола повинні боротися з корупцією у всіх її формах, включаючи здирництво і хабарництво» [18].

Метою для створення організації, стало досягнення серед своїх держав-членів, як це передбачено в статті 1 Статуту, «порядку світу і справедливості, сприяти їх солідарності, зміцнювати їх співпрацю і захищати їх суверенітет, територіальну цілісність та незалежність» [19].

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

Отже незалежно від суворості чи жорсткості кримінального переслідування, у будь-якому суспільстві реалістично припустити, що лише невелика кількість чиновників, які зловживають своїми повноваженнями, можуть бути реально покарані. Для підвищення доброчесності урядових службовців потрібні адміністративні, управлінські, законодавчі механізми, а також механізми звітності.

Підсумовуючи можна сказати, що метою міжнародних організацій у боротьбі з корупцією є розробка політики, що сприяє процвітанню, рівності можливостей і благополуччю держав, громадянського суспільства і громадян. Міжнародні організації спільно з урядовцями, політиками та широкою громадськістю проводять численні конференції щодо встановлення міжнародних норм та пошуку науково обґрунтованих рішень багатьох соціальних, економічних і екологічних проблем, пов'язаних з ризиком політичної корупції. Від покращення економічних показників та створення робочих місць до розвитку якісної освіти та боротьби з Міжнародним ухиленням від сплати податків. Міжнародні організації вживають заходів по боротьбі з політичною корупцією шляхом прийняття односторонніх зобов'язань на національному рівні, добровільних зобов'язань окремих компаній, підготовки національних законів про боротьбу з корупцією, сертифікації компаній для припинення незаконних платежів, розробки кодексів поведінки, укладення міжнародних угод.

ВИСНОВКИ

Політична корупція є серйозним і високодеструктивним явищем, яке вибухово впливає на економічний, соціальний та політичний розвиток суспільства. Ця проблема виникає внаслідок порушень етичних норм і законів, що регулюють владні структури. Політична корупція перетворюється на форму тіньової влади, оскільки вона використовується для особистого збагачення та утримання влади в руках обмеженої кількості осіб.

Це явище впливає на розподіл ресурсів, надає перевагу обранцям корупційної системи, та підриває довіру громадян до державних інституцій. Політична корупція також може мати міжнародні виміри, особливо коли іноземні компанії або держави стикаються з вимаганнями хабарників для отримання доступу до ринків чи ресурсів.

Для подолання цього явища необхідно впроваджувати системні зміни в політичній, правовій та економічній сферах. Зміцнення правових механізмів, підвищення прозорості у владі, незалежність судової системи, а також активна участь громадян у політичних процесах можуть виступити як ефективні інструменти для запобігання політичній корупції та формування справедливого суспільства.

Політична корупція в Україні – це система неправомірних дій, які вчиняються з метою отримання особистої вигоди за рахунок інтересів держави та громадян. Вона проявляється на різних рівнях влади та в сферах економіки, освіти, охорони здоров'я, правосуддя, медіа та призводить до порушення прав людини, погіршення якості життя громадян, зменшення економічного потенціалу країни та загострення соціально-економічних проблем.

Наявність тісного корупційного зв'язку між владою і бізнесом в Україні характеризується рядом особливостей та проявів. Впливають:

- хабарництво та взаємодія за допомогою хабарів, яке поширене використання між представниками влади та бізнес-структур шляхом надання та отримання неофіційних платежів;

- владні чиновники можуть втручатися у бізнес-процеси, встановлюючи невинуватені переваги для певних компаній або галузей;
- відсутність прозорості та відкритості в прийнятті рішень, зокрема у наданні концесій, ліцензій та державних замовлень;
- формування кланових структур та груп, що об'єднують владні особи та представників бізнесу для взаємних вигід;
- використання легальних механізмів для легалізації отриманих в результаті корупційних схем коштів, таких як створення офшорних компаній;
- несправедливий розподіл державних ресурсів та підтримки для бізнесу, що призводить до переваг та конкурентної переваги деяких компаній;
- зловживання владної влади та створення штучних обставин для надання певних компаній вигод у державних закупівлях;
- невідповідність судової системи принципам незалежності та вмішування в неї з боку політичних сил;
- використання політичного тиску та репресій для забезпечення власних інтересів влади та бізнесу.

Ці ознаки свідчать про те, що корупційний зв'язок між владою і бізнесом в Україні може виявлятися в різних формах та на різних рівнях. Це проблема, яка потребує системних реформ та змін у структурі влади, щоб створити більш прозорий та справедливий бізнес-середовище.

Отже, загалом, боротьба з політичною корупцією вимагає комплексного підходу та активної участі всіх секторів суспільства, щоб забезпечити сталість і розвиток демократичних інститутів. Для цього необхідно впроваджувати комплексні заходи, що охоплюють політичні, економічні, правові та соціокультурні аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корупція в Україні – не політика: монографія / В. С. Журавський, М. І. Михальченко, О. М. Михальченко. – К., 2007. – 190 с.
2. Баланда А.Л. Соціальний контекст політичної корупції А.Л. Баланда, В.Г. Пшеничний . Збірник наукових праць. –2010. С.19–26.
3. Корупція в Україні. Аналітична схема [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sd.net.ua/2010/07/30/korupciya-v-ukrayini-analitichnaschema.html>. С. 1–2. – Назва з екрану
4. Корупція: теоретико–методологічні засади дослідження / за ред. О.І. Ревак. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 220с.
5. Жданов І. Корупція в Україні: спроба аналізу. Незалежний культурологічний часопис «І». 2004. № 32. С. 18–23.
6. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2012. – С. 47.
7. Корупція і тіньова економіка: політекономічний аспект: [монографія] / М.В. Фоміна, В.В. Приходько, М.Г. Каптуренко [та ін.]; кер. авт. кол. і наук. ред. М.В. Фоміна. – Донецьк: Дон НУЕТ, 2012. – 333 с.
8. Волошенко А.В. Проблеми здійснення антикорупційних реформ у сучасній Україні та шляхи їх реалізації. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 8. С. 51 – 61.
9. Маркєєва О.Д. Антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи С. 150-155.
10. Офіційний сайт «Громадянське суспільство та держава» URL:<https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada> (дата звернення: 16.05.2024)
11. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні : причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. 2008. С.368

12. Хмара О., Волошина А. Антикоруційна політика в Україні: доповідь від платформи громадянського суспільства: веб-сайт. URL: http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/csp-ua-anticorruption-report_ukr.pdf (дата звернення: 05.04.2024)
13. Попов В.Г. Міжнародне-правове регулювання взаємодії у сфері запобігання і протидії корупції. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика), 2012. № 1(27). С. 135–142.
14. Transparency International : офіційний вебсайт. URL: <https://www.transparency.org/en/about> (дата звернення: 25.05.2024).
15. Group of States against Corruption : офіційний веб-сайт. URL: <https://www.coe.int/en/web/greco> (дата звернення: 26.05.2024).
16. Половинкіна Р. Ю. Роль міжнародних організацій у боротьбі з корупцією: теоретичний аспект. Право та державне управління. 2019. С. 24–29. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_1/6.pdf (дата звернення: 24.04.2024)
17. Global Organization of Parliamentarians Against Corruption URL: <http://gopacnetwork.org/> (Accessed: 28.05.2024). [in English].
18. United Nations Global Compact : офіційний веб-сайт. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission> (дата звернення: 27.05.2024).
19. Organization of American States: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.oas.org/en/topics/corruption.asp> (дата звернення: 28.05.2024).
20. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#n737> (дата звернення: 02.06.2024)
21. Про Національне антикорупційне бюро України (зі змінами): Закон України від 12.02.2015 р. № 198-VIII: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-19#n212> (дата звернення: 02.06.2024)

22. Закон України «Про прокуратуру» від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 2-3. Ст. 12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>. (дата звернення: 02.06.2024)
23. Спеціалізована антикорупційна прокуратура. *Anticorruption lecture*. URL: https://anticorruptionlesson.edera.com/structura_antycorupzyunyukh_organyv_ukrainy/sap (дата звернення: 01.06.2024).
24. Національне агентство з питань запобігання корупції. *Anticorruption lecture*. URL: https://anticorruptionlesson.edera.com/structura_antycorupzyunyukh_organyv_ukrainy/nacyonalne_agenstvo_z_pytan_zapobygannya_korupcyu_nazk (дата звернення: 01.06.2024).
25. Державне бюро розслідувань (ДБР). *Anticorruption lecture*. URL: https://anticorruptionlesson.edera.com/structura_antycorupzyunyukh_organyv_ukrainy/dbr (дата звернення: 01.06.2024).
26. Вищий антикорупційний суд (ВАКС). *Anticorruption lecture*. URL: https://anticorruptionlesson.edera.com/structura_antycorupzyunyukh_organyv_ukrainy/vas (дата звернення: 01.06.2024).
27. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР// Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#t> (дата звернення: 14.07.2022р.)
28. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234114#Text> (дата звернення: 30.05.2024).
29. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 30.05.2024).
30. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141700?an=1> (дата звернення: 30.05.2024).

31. Про державне бюро розслідувань : Закон України від 10.12.2015 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text> (дата звернення:
30.05.2024).

32. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 р.
№ 2447-VIII: станом на 30 груд. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text> (дата звернення:
30.05.2024).

33. Антикорупційна стратегія : Стратегія від 20.06.2022 р.
URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH5QO1BA?an=2> (дата звернення:
01.06.2024).

34. Формування та розвиток сучасних антикорупційних органів
державної влади як основа запобігання та подолання корупції:
теоретикометодологічний аналіз: монографія / О. І. Пархоменко-Куцевіл. Київ:
ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 308 с.

35. Терещук О. В. Адміністративна відповідальність за корупційні
правопорушення. Одеса, 2000. 177 с.

36. Дмитрієв Ю. В. Корупційні ризики у діяльності осіб,
уповноважених на виконання функцій держави. Вісник «Право знати все про
податки і збори». 2015. № 14. С. 33–36

37. Про очищення влади: Закон України від 16 верес. 2014 р. № 1682-
VII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 44. Ст. 2041. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18#Text>.

38. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. № 922-
VIII : станом на 19 квіт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

39. Конвенція ООН проти корупції: ратифікована Законом України від
16 жовт. 2006 р. № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

40. Про доступ до публічної інформації: Закон України від
13.01.2011 р. № 2939-VI : станом на 8 жовт. 2023 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

41. Мельник М. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. 2009. С. 67–72.

42. Політична корупція в Україні: суб'єкти, прояви, проблеми протидії // Національна безпека і оборона. 2009. № 7. С. 2–42.

43. Кашапова Д.І. Суб'єкти протидії політичної корупції в Україні. «Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі»: зб. матеріалів учасн VI Всеукр.наук.-практ. конф. Київ: МАУП, 2022. 57-59с.

44. Деріга В. В. Політична корупція: визначення та особливості Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Політологія. 2009. № 97. Т. 110. С. 72–76.

45. Армаш Н. О. Передумови та наслідки виникнення політичної корупції в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2014. № 12. Т. 2. С. 96–98.